

יורם טהרלב

הגדת הקוממיות

זיכרון למעשה בראשית: בין פסח לעצמאות,
בין שעבוד לחירות • זהו סיפור תקומתו
המתמשך של עם ישראל מאז – ועד היום

ישראל היום

יורם טהרלב

יורם עם ילדי קיבוץ יגור, 1942

והגדנו לכולנו

התורה מצווה עלינו "זכור" בלשון יחיד ו"יצאתם" בלשון רבים. ומדוע לא נכתב זכרו אלא זכור?
כי ביום זה היה העם מאוחד ומלוכד סביב תחושת החירות שבה זכה למרות כל חילוקי הדעות בין אדם לאדם, שליוו אותנו בחיי יום-יום, לאורך כל ההיסטוריה.
ואת תחושת היחד הזאת מנסה להעביר "הגדת הקוממיות" שלפניכם.

יום חירותנו, מאז ולעולם

ואכן, יום העצמאות ופסח קשורים זה לזה בתודעה הלאומית כשני מור עדים שבהם חוגג עם ישראל את יציאתו משעבוד לחירות.
האין זה מן הראוי שנחפש את המשותף בין שניהם? ואכן, אם נבדוק היטב בהגדה של פסח, נגלה כי בין השיטין מציירת לנו ההגדה תמונות של מלחמת העצמאות ושל הקמת המדינה:
ההגדה של פסח היתה מאז ומעולם חידה בלתי פתורה. למרות שנקראה "הגדה", על שום הפסוק "והגדת לבנך", אין מופיע בה סיפור יציאת מצרים, וגם שמו של משה רבנו אינו נזכר בה. הייתכן שחכמינו – ובראשם רב סעדיה גאון – כאשר ערכו את ההגדה של פסח אי שם במאה העשירי רית לספירה, רצו לא רק לספר לנו על יציאת מצרים, אלא גם לרמוז לנו על העתיד הצפוי לעמנו בהמשך דרכו? הייתכן שרצו להעביר לנו רמזים על מסע החירות העתידי של עם ישראל מהגולה לארץ אלף שנים לאחר מכן, במאה העשרים לספירה?

מן הראוי כי אנו, בני דור התקומה, ננסה לגלות את הרמזים הללו בהגדה של פסח וננסה ללמוד מן הנאמר בה בגלוי את מה שנרמז בה בסתר:
חזון תקומתה של מדינת ישראל.

נולדתי עשר שנים לפני קום המדינה. כשהייתי בן תשע פרצה מלחמת השחרור. אני ובני הדור שלי היינו חשופים לחדשות הנוראות שהביאה איתה המלחמה ההיא יום-יום. הקיבוץ שבו נולדתי, יגור, היה סמוך לכפר ערבי בשם יג'ור שממנו יצאו כנופיות פורעים, כפי שקראו להם אז. עד היום שוכן בו קברו של אחד ממנהיגי הכנופיות: עז א-דין אליקסאם, שעל שמו נקראת הזרוע הצבאית של חמאס. במהלך המלחמה הנוראה ההיא נהרגו ששת אלפים יהודים, ובקיבוץ שלי נהרגו כחמישה עשר לוחמים, שרבים מהם הכרתי.

מאורעות רבים נחרטו בזיכרוני: המלחמה על הרכבים, נפילת גוש עציון ושיירת ה"ה, המצור על ירושלים, הפלישה הנוראה של צבאות ערב הסדירים לתוך הארץ, נפילת יישובים, ועוד ועוד. הקיבוץ שלי קלט מאות ילדים פליטים שפוננו מהיישובים בחזית: ילדי רמת רחל וילדי אשדות יעקב. לא שאלו איך נסתדר. נסתדר.

כל מאורעות המלחמה ההיא שעיצבו את התודעה ואת הזהות הישראלית והיו נחלת הכלל אינם ידועים היום, ואולי אפילו אינם נחשבים בעיני בנינו ונכדינו, שברוך השם חוו מלחמות משלהם.
המלחמה שעיצבה את המדינה ויצרה אותה, כמעט נשכחה מלב.

עברנו את פרעה, נעבור גם את זה

והנה, בימים אלה ממש אנו חווים חוויה דומה. מגיפה קשה שגורמת לכולנו להרגיש כמה אנחנו זקוקים זה לזה ותלויים זה בזה. תחושת ההתבצרות של אז עוברת היום על בתינו ועל משפחותינו. התחושה הזאת היא שדחפה אותי להעלות מחדש את המלחמה ההיא ולדעת שאם עברנו את פרעה, נעבור גם את זה.
ומה מתאים יותר לעיצוב הזיכרון ההוא מאשר ההגדה של פסח? "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים". כך מצווה עלינו התורה.

מדור לדור

עבדים היינו לפרעה במצרים

לפרעה – שהיו פרעות נחתות עלינו בכל כמה שנים במצרים – חיינו בין המצרים. פרעות תרפ"א, תרפ"ט, תרצ"ו, תרצ"ט ועבדים היינו להן: עובדים ביום ושומרים בלילה בזרוע נטויה – המשכנו לזרוע את השדות ביד חזקה גם בימי המאורעות. והיה הטרקטור חורש, חורש בשדות בימים ובלילות ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו זקנים, כולנו יודעים את התורה, מצווה עלינו לספר על אחת כמה וכמה שלא כולנו חכמים ולא כולנו נבונים, לכן חייבים הזקנים לספר לצעירים מה באמת היה פה. לספר על יציאת המצרים ועל המלחמה נגדנו, ואיך עצרנו אותם שלושים קילומטר מתל אביב, בגשר "עד הלום".

"...כאן נולדתי, כאן נולדו לי ילדי
כאן בניתי את ביתי בשתי ידי
כאן גם אתה איתי וכאן כל אלף ידידי
ואחרי שנים אלפיים סוף לנדודי..."

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו

כמה מאבות הציונות – ובהם הרצל עצמו – היו בהם יהודים מתבוללים, והפכו ליהודים גאים ולמנהיגי הקמת מדינת היהודים ועבשו קירבנו המקום לעבודתו כשנתקרבנו למקום שלנו, ארץ ישראל, ונחלצנו לעבוד למענה, עשינו זאת בלב שלם ובדבקות שאין למעלה ממנה והיא שעמדה לאבותינו ולנו היא: העלייה. חמש עליות מנינו לפני קום המדינה, והעלייה הגדולה מכולן מייד עם התקומה, בעיצומה של מלחמת השחרור. עלייה זו היא שעמדה

לאבותינו ולנו לגבור על אויבנו, הכפילה את האוכלוסייה היהודית בתוך פחות משנה והזרימה אלפי לוחמים צעירים לשורות צה"ל. היא שהפכה אותנו ממדינה פצפופת למדינה קטנטונת: משש מאות אלף למיליון וחצי. ויש אומרים: היא שעמדה – זו התקווה בת שנות אלפיים, להיות עם חופשי בארצנו, ארץ ציון וירושלים. שעמדה – שעמדה האומה זקופה על רגליה תמיד בעת שירת ההמנון.

"...כשאמא באה הנה יפה וצעירה,
אז אבא על גבעה בנה לה בית.
חלפו האביבים, חצי מאה עברה
ותלתלים הפכו שיבה בינתיים..."

ויוציאנו ה' ממצרים, לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח לא על ידי האו"ם. שהגיעו כוחות צה"ל במלחמת השחרור, בפיקודו של יגאל אלון, עד העיר אל-עריש ונאלצו לצאת ממצרים בלחץ האומות המאוחדות.

האמיני יום יבוא

מילים: רפאל קלצ'קין
לחן: מנשה בהרב

היום אחות היא מלחמתנו
לכן רחוק אני מכאן
תחוגי נא את פגישתנו
במטבחנו הקטן.

על מקומי שבחרתי
תשימי יין מלוא כוסית
תראי כאילו זה אני הוא
יושב איתך כמו תמיד.

האמיני יום יבוא
טוב יהיה מבטיח לך
לחבק אותך אבוא
והכל אשיח לך.

אתמול לפעולה יצאנו
עד לאשמורת ראשונה
היום שקטנו ונרגענו
ומכסיפה כה הלבנה.

את פגישתי איתך זכרתי
ושמלתך הירוקה
הלילה טוב לי, כה אמרתי
כי את קרובה מרחוקה.

האמיני יום יבוא...

כשנבחים פיות הסטנים
המרגמות נאנחות
אז מחשבתי תעבירני
אלייך רעה ואחות.

ואז אדע - לקרב יש טעם
אף כי המחיר יקר מאוד
כדי שיום יבוא אי פעם
נוכל לנשום פה ולחיות!

האמיני יום יבוא...

המאבק לחירות לאומית

1897
הקונגרס הציוני הראשון
ראשית צמיחת הציונות. הפיכת חזונו של בנימין זאב הרצל, "מדינת היהודים", למציאות

1947
אוניית "מדינת היהודים"
2,664 מעפילים שהפליגו מבולגריה הגיעו עד לפתח הארץ. הם נשלחו על ידי הבריטים למחנה ריכוז בקפריסין

1947
הצבעה על תוכנית החלוקה
היישוב היהודי בארץ ישראל פורץ בריקודים וחוגג את אישור תוכנית החלוקה באו"ם. תקום המדינה!

1947/8
המצור על ירושלים
שלושה לוחמי גדוד פעלו לסלילתה של דרך בורמה מחולדה לירושלים כדי לפרוץ את המצור

צילום: הנס פין, האנציקלופדיה של ישראל בתמונות

ואלו סימניהן של אותן מלחמות:
קדש ורחץ כרפס יחץ מגיד
קדש
מלחמת קדש, המלחמה הראשונה שנכפתה עלינו
לאחר קום המדינה
ורחץ
שהתפארו אויבינו כי ידחקו אותנו מפה אל היס,
ונשארנו איתנים על אדמתנו
כרפס
כרפוס אויבינו, נתחזקנו אנו
יחץ
החלטת האומות המאוחדות: יחצו הערבים
והיהודים את הארץ ביניהם – וסירבו הערבים
מגי"ד
מגיני דוד הפכו לסמלי המדינה החדשה: אחד על
הדגל, ואחד על סמל הצבא

זכור את היום הזה
זכור עם ישראל את יום הקמת המדינה, את
השמחה והגאווה
והתגשמות חלום הדורות, הרעות והאחוזה,
ריקודי ההורה בכיכרות העיר,
מסיבות עד אור הבוקה, אלף זמר ושיר.
טבעה ארצנו ברינה ואחר כך טבעה בדם,
האומנם יתגשם החזון, האומנם יקרום עור וגידים?
ראשית גאולתנו, מדינת היהודים?
לא נשכח את היום ההוא, יום הגורל החרוץ,
שבו פתאום קם אדם בבוקה, ומרגיש כי הוא עם,
ומתחיל לרוץ.
כל שלא אמר שלושה דברים אלו ביום העצמאות,
לא יצא ידי חובתו, ואלו הם:

פסח – שפסחו אבותינו על המחלוקות ביניהם
כשלחמו על הקמת המדינה
מצה – שמצא עם ישראל מצע משותף בכתיבת
מגילת העצמאות, בלי מצה ומדון
מרור – המלחמות שבאו עלינו בזו אחר זו ומיררו
את חיינו

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות
שהיו הלוחמים יוצאים לקרב בעיקר בלילה, ולא
נשתנה לילה אחד מחברו
מצה – לפעמים אכלנו אותה כשגודד אחד החמיץ
את היעד וגודד אחר מצא,
שמצא הכוח את יעדו וכבשו

לחיי העם הזה

מילים: חיים חפר
לחן: דובי זלצר

העם הזה המפולג כל השנה
כיצד הוא קם כשהוא מריח סכנה
איך מתעורר הוא מנורבגיה ועד צ'ילי
כי הוא יודע ש...
אם אין אני לי מי לי

אה...
לחיי העם הזה, העם הזה,
העם הזה,
שכמה טוב שהוא כזה,
שהוא כזה!
לחיי העם הזה
שכמה טוב שהוא כזה!

העם הזה מתי נחלץ הוא לעזרה
כשהוא רואה שיש אתגר או יש צרה
אין מפלגה אז, אין סיעה אז ואין סקטור
ומן היעד לא תזיז אותו בטרקטור!

אה...
לחיי העם הזה...

הרימו כוס ושתו נא בלי להתבייש
אל מול הנוער שעמד אל מול האש
לבני תימן, לבני אלג'יר, לבני היקים -
לבני עקיבא ולבני הדיסקוטקים

אה...
לחיי העם הזה...

השיר הזה נכתב לפני עשרים שנה
כשעוד הכל היו תמימים פה במדינה
היום יאמרו תלך תספר לסבתא
והלואי ויום יבוא נשיר זאת שוב
בצוותא!

אה...
לחיי העם הזה...

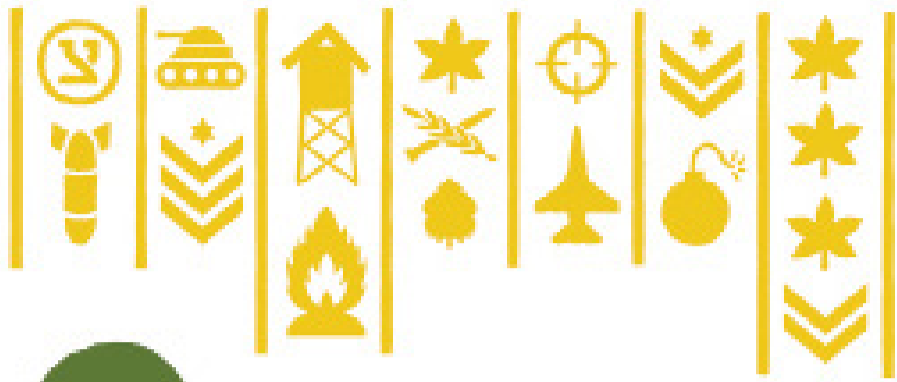
צפרדע – הקמת הקומנדו הימי וחיל הים
כינים – קני ארטילריה. הקמת חיל תותחנים
ערוב – יחידות לוחמים מעורבות של יהודים,
דרוזים וצ'רקסים
דבר – דברים שהשתיקה יפה להם. חיל מודיעין
שחין – ראשי תיבות: שריון חזק יביא ניצחון –
חיל השריון
ברד – ראשי תיבות: ברגל דוהרים. חטיבות החי"ר
ארבה – חיל אוויר. מגיח מהשמיים בלי שתדע
מאין בא והיכן יכה
חושך – מבצעים ליליים, כפי שלמדנו מ"הידיד"
אורד וינגייט
מכת בכורות – בחורות שהתגייסו לחיל הנשים,
הח"ן, ולחמו לצד הגברים

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים:
דצ"כ עד"ש באח"ב
אך כיוון שעברו ל"הגדה השמחה" יש לקוראם
אחרת: ד"ץ כע"ד שב"א ח"ב
דץ – שמח ביום החג. כעד – כמי שהיה עד לאחת
המלחמות. שבא – שבא לחגוג עימנו את מסיבת
העצמאות. חב – חובה עליו לספר מה שזכור לו!
אחד המסובים מספר על אחת המלחמות.

ירקות – זכר למצור על ירושלים, שהיו הנצורים
אוכלים שאריות של ירקות להחיות את נפשם
מרור – ונתפסו לעצב, פחד, ונפשם מרה עליהם
מטבילין – שכמעט באותו לילה שוחררו שתי
הערים, בערב פסח תש"ח, ויכלו לחזור ולטבול בים
שתי פעמים, אחת בים התיכון ואחת בים כנרת
בין יושבין ובין מסובין – בין יישובים היושבים
לבטח ובין מסובין – יישובים שהוקפו מסביב-סביב
על ידי האויב והיו נתונים במצור, מוקפים על ידי
צבאות האויב שפלו לארץ מכל עבריה, וכל
הארץ חזית וכל העם צבא

אלו עשר מכות – שהביא צה"ל על המצרים ובעלי
בריתם:
דס. צפרדע. כינים. ערוב. דבר. שחין. ברד. ארבה.
חושך. מכת בכורות
דס – התקפת דמים. מלחמת דמים שבה נפלו
יותר מששת אלפים יהודים בארץ ישראל, ולמרות
זאת נאמר במגילת העצמאות: "אנו קוראים, גם
בתוך התקפת הדמים הנערכת עלינו זה חודשים,
לבני העם הערבי לשמור על השלום וליטול חלק
בבניין המדינה"
ובכל זאת אנו מקימים צבא שיגן עלינו:

כבוד ללוחמים ולזכרם

1967 כיבוש רמת הגולן

שבע חטיבות לוחמים כבשו את רמת הגולן מידי הסורים. ב-1981 חוקקה המדינה את "חוק רמת הגולן"

1973 חציית תעלת סואץ

מבצע "אבירי לב" בזמן מלחמת יום הכיפורים. לאחר החציה הגיעו כוחות צה"ל עד הקילומטר ה-101 בקהיר

1982 הקרבת הבופור

במלחמת לבנון הראשונה, תוך שהם רצים בשדה מוקשים, כבשו החיילים את מבצר הבופור מידי אש"ף

2014 צוק איתן

המבצע הגדול האחרון. כוחות צה"ל מהאוויר, מהים ומהיבשה השמידו את המערך התת-קרקעי של חמאס

צילום: ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון/יוסף לויטה, אי.אף.בי, אלברט סדיקוב/גיני

שמע: הגיעה שעת השי"ן. של שחרית: שחירותנו מוטלת על כף המאזניים.

"הרוח נושבת קרירה,
נוסיפה קיסם למדורה,
וכך בזרועות ארגמן
באש יעלה כקורבן,
האש מהבהבת,
שירה מלבלבת,
סובב לו, סובב הפינג'אן..."

כנגד ארבעה בנים – אלה הבנים שגויסו למלחמה בלי לדעת מי יחזור ומי לא יחזור

חכם – שהיה סטודנט מצטיין ועתיד להיות מדען מצליח, ולמרות זאת התגייס ללוחמים ונפל בקרב, כמו חוקר הטבע טוביה קושניר שנפל בשיירת הל"ה.

רשע – מה הוא אומר: מה העבודה הזאת לכם? מה אתם הולכים לעבודת הצבא? ומשתמט. וכיוון שהוציא את עצמו מן הכלל, הוציאו הכלל מקרבן. אלמלא היה שם לא היה נגאל.

תם – מה הוא אומר: תם בטרם עת עידן נעוריי, ומה שהיה לא ישוב עוד לעולם. ושאינו יודע לשאול – שלא הספיק לשאול את אהובת ליבו אם תחכה לו.

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע...

נראה כאחת הפרשיות העלומות במלחמת השחרור, שהתרחשה באחת השעות הגורליות, בלילה שבין ה' באייר לו' באייר תש"ח. לכל אחד מהמפקדים הבכירים בזמן ההוא היה שם קוד, כינוי מחתרתי, מוצפן ונסתר, שלא יזוהה על ידי האויב: "אליעזר", יכול להיות שהיה כינוי ליעקב דורן, הרמטכ"ל הראשון, ומדוע מכונה כאן אליעזר? משום שאליעזר הביא את רבקה ליעצק, והיא ילדה לו את יעקב. והרי לנו רמז ליעקב – דורן. "יהושע", אפשר שהוא רמז ליהושע בן נון, שהטיל עליו משה שיגאל את הארץ, וייתכן כי נרמז כאן יגאל ידין, קצין המבצעים הראשון של צה"ל. "אלעזר" ייתכן שהוא רמז לדוד, דוד אלעזר, שהיה מפקד גדוד ובא להתריע על המחסור בתחמושת בגדודים הלוחמים ללא הפסקה. "רבי עקיבא", אולי רמז לנוכחותו של אחד ממפקדי גוש עציון, שבא לדווח על נפילת הגוש, ועל מאתיים ארבעים ושניים חברי הקיבוצים שנהרגו בקרב. ומדוע כונה עקיבא? משום ששלושה מארבעת יישובי הגוש הוקמו על ידי "בני עקיבא". ו"רבי טרפון" אפשר שהוא רמז ליעצק שדה הזקן, שטרף את קלפי המלחמה בהקימו את חיל השריון ואת חטיבת השריון.

הגיע זמן קריאת שמע של שחרית – רבותינו: רבי-אלופים. ששלושה מהם היו לימים רבי-אלופים בצה"ל ועמדו במלחמות קשות. הגיע זמן קריאת

את חכי לי ואחזור
 מילים: קונסטנטין סימונוב
 תרגום: אברהם שלונסקי
 לחן: שלמה דרורי

את חכי לי ואחזור,
 אך חכי היטב.
 את חכי לי גם בקדור
 מסגריר הלב.

את חכי לעת כפורים,
 את חכי בחום,
 את חכי עת אחרים
 ישתכחו עד תום.

את חכי, חכי ולו -
 לא יבוא מכתב,
 את חכי אם גם ילאו
 המחכים לשווא.

את חכי לי ואחזור,
 וארור הסח
 בבטחה גמורה לאמור:
 "מת הוא ונשכח"...

יאמינו אם ואב
 כי אינני חי,
 ייעפו חכות לשווא
 כל רעיי, אחיי,

וישתו כוס יין מר,
 זכר נשמתני.
 את חכי וכוס נמהר
 אל נא, אל תשתי!

את חכי לי ואחזור,
 חי אחזורה! חי!
 המה ישתאו לאמור:
 "נס הוא בוודאי!"

המה לא חיכו ואיך
 בין תבין נפשם,
 כי רק את בחכותך
 הצלתיני שם.

איך ניצלתי - זאת נדע
 רק אני ואת:
 כי יותר מכל אדם
 לחכות ידעת.

הגי'פ, שלוש צנחניות, שניים: ויצמן בקגוריון, אחד
 עמישראל, שהחיינו וקיימנו!

תשעה מי יודע

תשעה באב יום החורבן, שמונה חורשי תל חי, שבעה
 צבאות ערב, שישה מיליון אחים, חמישה המכבים,
 ארבעה רוכבי הגי'פ, שלוש צנחניות, שניים: ויצמן
 בקגוריון, אחד עמישראל, שהחיינו וקיימנו!

עשרה מי יודע

מבצע עשר המכות, תשעה באב יום החורבן,
 שמונה חורשי תל חי, שבעה צבאות ערב, שישה
 מיליון אחים, חמישה המכבים, ארבעה רוכבי
 הגי'פ, שלוש צנחניות, שניים: ויצמן בקגוריון, אחד
 עמישראל, שהחיינו וקיימנו!

אחד עשר מי יודע

אחת עשרה הנקודות, מבצע עשר המכות, תשעה
 באב יום החורבן, שמונה חורשי תל חי, שבעה
 צבאות ערב, שישה מיליון אחים, חמישה המכבים,
 ארבעה רוכבי הגי'פ, שלוש צנחניות, שניים: ויצמן
 בקגוריון, אחד עמישראל, שהחיינו וקיימנו!

שנים עשר מי יודע

שנים עשר הגיבורים, אחת עשרה הנקודות, מבצע
 עשר המכות, תשעה באב יום החורבן, שמונה
 חורשי תל חי, שבעה צבאות ערב, שישה מיליון
 אחים, חמישה המכבים, ארבעה רוכבי הגי'פ, שלוש
 צנחניות, שניים: ויצמן בקגוריון, אחד עמישראל,
 שהחיינו וקיימנו!

אחד מי יודע

אחד עמישראל, שהחיינו וקיימנו!

שניים מי יודע

שניים: ויצמן בקגוריון, אחד עמישראל, שהחיינו
 וקיימנו!

שלושה מי יודע

שלוש צנחניות, שניים: ויצמן בקגוריון, אחד
 עמישראל, שהחיינו וקיימנו!

ארבעה מי יודע

ארבעה רוכבי הגי'פ, שלוש צנחניות, שניים: ויצמן
 בקגוריון, אחד עמישראל, שהחיינו וקיימנו!

חמישה מי יודע

חמישה המכבים, ארבעה רוכבי הגי'פ, שלוש
 צנחניות, שניים: ויצמן בקגוריון, אחד עמישראל,
 שהחיינו וקיימנו!

שישה מי יודע

שישה מיליון אחים, חמישה המכבים, ארבעה
 רוכבי הגי'פ, שלוש צנחניות, שניים: ויצמן בקגוריון,
 אחד עמישראל, שהחיינו וקיימנו!

שבעה מי יודע

שבעה צבאות ערב, שישה מיליון אחים, חמישה
 המכבים, ארבעה רוכבי הגי'פ, שלוש צנחניות, שניים:
 ויצמן בקגוריון, אחד עמישראל, שהחיינו וקיימנו!

שמונה מי יודע

שמונה חורשי תל חי, שבעה צבאות ערב, שישה
 מיליון אחים, חמישה המכבים, ארבעה רוכבי

חוגגים אחדות ועצמאות

1882 העלייה הראשונה

דור המייסדים, המתיישבים הראשונים. כ־30,000 יהודים עלו בגל הזה והקימו את המושבות הראשונות

שנות ה־50 עליית יהודי המזרח

יותר מ־900,000 עולים מארצות המזרח וממדינות נוספות הגיעו ארצה בעשור הראשון לאחר קום המדינה

1991 מבצע שלמה

רכבת אווירית של מטוסי אל על ומטוסי קרב הביאו לארץ ישראל כ־14,400 יהודים מאתיופיה

שנות ה־90 העלייה ממדינות חבר העמים

עם פתיחת בריה"מ, מאות אלפי יהודים עלו לארץ במהלך שנות ה־90. בשנת 2000 עלה לארץ העולה המיליון

צילום: הוצאת האחים אליהו, ואן דר פול, ALPERT NATHAN, משה שי

מלכות הרשעה בריטניה הגדולה
מלחמת העצמאות – שהתעצמנו וגברנו על אויבינו
במלחמת מעטים מול רבים
מלחמת הקוממיות – שקוממנו מדינה לתפארת,
על חורבותיה של ארץ אבותינו נבנה ארצנו

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו –
כאילו הוא עמד במעמד הכרזת המדינה ושמע כל
מילה שנאמרה במגילת העצמאות, ונשבע לקיימה
בכתבה ובלשונה, הוא ובניו ובניו לבניו לדורי דורות.
ואמר: נשמע ונעשה.

ביצאת ישראל ממצרים – ארבע פעמים יצאה
ישראל ממצרים בדור התקומה, כמעט תמיד בלחץ
"עם לוֹעֵז", אומות העולם: במלחמת השחרור,
כאשר נסוגו כוחותינו של צה"ל מבירת סיני
אל-עריש. במלחמת קדש כאשר נסוגו מתעלת
סואץ. במלחמת יום הכיפורים כאשר נסוגו
מהקילומטר המאה ואחת בואכה קהיר. ובהסכם
השלום עם מצרים, כאשר פינו את כל סיני.

הא לחמא עניא – זה לחם העוני שאכלו אבותינו,
הנצורים בירושלים, כאשר נחסמו כל הדרכים
העולות אליה
בארעא דמצרים – באירועי המצור, הקרבות
בקסטל ובבאב אל-זואד, הוא שער הגיא.
כשהיה צריך, פסחנו על הדרך הראשית ופרצנו
את דרך בורמה
לשנה הבאה בני חורין – השנה עבדנו קשה ולשנה
הבאה שוחררה העיר

"...יום אביב יבוא ורקפות תפרחנה,
אודם כלנית בהר ובמורד.
זה אשר ילך בדרך שהלכנו
אל ישכח אותנו, אותנו באב אל-זואד."

כל שלא אמר שלושה דברים אלה ביום העצמאות
לא יצא ידי חובתו, ואלו הם:
מלחמת השחרור, מלחמת העצמאות, מלחמת
הקוממיות

מלחמת השחרור – שנשתחררנו מעולה של

ארץ ישראל יפה

מילים: דודו ברק
לחן: שייקה פייקוב

נערה טובה יפת עיניים
לנו יש בארץ ישראל,
ו"ילד טוב ירושלים"
הו מי פילל ומי מילל?

ותורה אורה כזו יש לנו
וגם הגדה ומגילה,
ואלוהים אחד שלנו
וקול חתן וקול כלה.

ארץ ישראל יפה
ארץ ישראל פורחת,
את יושבה בה וצופה
את צופה בה וזורחת.

לנו יש, אחיי, הרים אלפיים
בם נאוו רגלי המבשר,
וגם מלאך מן השמיים
שאת נפשנו הוא שומר.

וחסיד בעיר הזו יש לנו
וגם חיילות וגם פרחים,
והברכות כולן שלנו
והבשורות והשבחים.

ארץ ישראל יפה...

והעמק הוא כפתור ופרח
וההר הוא פרח וכפתור,
והצפון שלגים וקרר
והדרום זהב טהור.

כל הפרדסים נותנים כאן ריח
והשקדיות כולן פורחות,
השמש כאן תמיד זורח
על מי תוגה ומנוחות.

ארץ ישראל יפה...

גם לפרחחים אשר בינינו
יש מקום בארץ ישראל,
מן הצרות שלא עלינו
אתה ורק אתה גואל.

בכחול לבן מונף הדגל
ולירושלים כל שיריי,
אנחנו שוב עולים לרגל
הו, שירי: עם ישראל חי!

ארץ ישראל יפה...

לא דיינו!

אילו הובטחה לנו הארץ ולא יישבנו אותה
אילו יישבנו את הארץ ולא הקמנו מדינה
אילו הפכנו למדינה ולא הבאנו מיליון עולים
אילו הבאנו מיליון עולים ולא יכולנו לפרנסם
אילו היתה לנו פרנסה רק מיצוא התפוזים
אילו הסתפקנו בתפוזים ולא בנינו תעשייה
אילו בנינו תעשייה ולא פיתחנו את ההייטק
אילו היה לנו הייטק ולא חצינו איתו את הים
אילו חצינו את הים ולא התפלנו את מימיו
אילו התפלנו את מימיו ולא טיפחנו חקלאות
אילו טיפחנו חקלאות ולא היינו אור לגויים

דיינו
דיינו
דיינו
דיינו
דיינו
דיינו
דיינו
דיינו
דיינו
דיינו

על אחת טובה כפולה ומכופלה למקום הזה עלינו, שהובטחה לנו הארץ ויישבנו אותה והקמנו מדינה
והבאנו עולים ומצאנו פרנסה וייצאנו תפוזים ובנינו תעשייה ופיתחנו את ההייטק וחצינו את הים והתפלנו
את מימיו ופרחה החקלאות והיינו אור לגויים, ולא דיינו!

ולא דיינו ולא דיינו ולא דיינו מכאן ועד עולם!

אתמול, היום, מחר

1966 פרס נובל ראשון

ש"י עגנון היה הישראלי הראשון שזכה בפרס. מאז ועד היום 12 ישראלים זכו ב־7 פרסים

1978 הזכייה באירוויזיון

יזהר כהן והשיר "אביניבי" הביאו לישראל את הניצחון הראשון בתחרות. מאז ישראל ניצחה בעוד 3 תחרויות

2004 הזהב הראשון

גל פרידמן הוא הישראלי הראשון שזכה במדליית זהב במשחקים האולימפיים. עד כה 9 מדליות לישראל

2018 חוגגים 70

לכבוד ה־70 שכבר עברנו, ולקראת השנים הבאות, החברה הישראלית חוגגת עצמאות ואחדות

צילום: Gettyimages, אי.פי, אי.פי, הרצי שפירא

ומי שאין עיתותיו בידו לקרוא את כל ההגדה,
יעשה קיצור דרך ויצא ידי חובתו
בסיכום מקוצר של תולדות המדינה:

אלף תשע מאות ארבעים ושבע, דיונים באו"ם
משה שרת מרביץ נאום
שותים קפה בהפסקה.
רוסיה תומכת בחלוקה.
ארבעים ושמונה השעה הגיעה
בךגוריון מכריז, הקהל מריע
אוטובוס בוער, יריות בחוץ
ואנחנו מתחילים לרוץ.
ארבעים ותשע הכל סגור
גמרנו את מלחמת השחרור
קולטים גלים של עלייה
פחון, מיטה ופתילייה
לא נשכח את אלטלנה
דב יוסף מכריז על צנע
ברמת רחל פיצוץ
ואנחנו ממשיכים לרוץ.
לא הספקנו עוד לנשום
הו, הסלע האדום
נפט זורם בחוליקאת
בראבו למאה ואחת!
הופ ייבשנו את החולה

יש סוכר בעיר עפולה
שילומים מיליארד מארק
ביפו קם הלונה פארק!
חמישים וחמש חמישים ושש
פעולות תגמול, מבצע קדש
בלכיש תעשייה
סטלמך – איזה ראסייה!
טיל שביט עף לרקיע
אייכמן בא מארגנטינה
וליבי ירוץ ירונה
יש סודות בעיר דימונה.
שנות השישים תנו אימון
זה לא משבר, זה רק מיתון
בקונסוליות יש כבר תור
האחרון מכבה את האור.
ופתאום מלחמת ששת
כל הארץ מתאוששת
לכותל כבר עושים שיפוץ
ואנחנו ממשיכים לרוץ.
יום כיפור חלף עבר
לא למדנו שום דבר
מהפך של הימין
מי את החיים יבין?
ופתאום בחייאת השם
סאדאת מבקר ביד ושם

אין כבר דרך חזרה

מילים: יורם טהרלב
לחן: יאיר רוזנבלום

כשעלו הביל"ויים מלאי תקוות
ויתד תקעו בארץ האבות
בקדחת הם חלו פה
מחמסינים הם סבלו פה
אבל משהו לחש בלבבות:

אם זה טוב ואם זה רע
אין כבר דרך חזרה,
אין כבר דרך חזרה!

על סוסים רכבו עם חרב ומקל
לגרש כל מתנקש ומתנכל
ברחובות, בגדרה,
פתח תקווה וחדרה
הם קראו לפלשתינה - ישראל.

אם זה טוב ואם זה רע...

כשהגדוד, עם פרוץ מלחמת העולם
אל הקרב יצא לשמור על כבוד העם
אז העיר כולה רעדה:
מה יקרה לו בבריגדה?
אך הגדוד כולו כאיש אחד רעם:

אם זה טוב ואם זה רע...

כשהוקמה המדינה באש קרבות
עוד הבריטים לא נטשו את התקוות
הם ביקשו: נחזור לרגע
נחשל פה את הנגע
אך אנחנו רק קראנו: בלי טובות!

אם זה טוב ואם זה רע...

והיום שנית עברנו בעשן
והגענו לסיני ולגולן
לא עצרנו, לא עייפנו
רק את השלום רדפנו
ואנחנו עוד נביא אותו לכאן!

אם זה טוב ואם זה רע...

החמאס כובש את עזה
שוב אתה ראשון, יא קאזה.
כך חולפים להם ימינו
בין אוי ווי לבין אויבינו
בין פלאפל לבין סושי
בין הג'יפ למיצי-בושי
הוא ארצי, אל תקנאי בי
אולמרט או ברק או ביבי
החיים פה, יא חביבי
הישרדות על אי קאריבי.

יש אור בקצה המנהרה
גם הוא יחלוף, ובמהרה
הוא ארצנו, הוא ארצנו
לבנון אחר כותלנו.
שמונים ושבע אינתיפאדה
אוטוסטרדה אל הנאדה
באוסלו דף חדש נפתח
ראש הממשלה נרצח.
ערפאת שב לרמאללה
במקומו עלה חיזבאללה

עם הפנים קדימה

"...מי שרעב ימצא אצלנו פת של לחם
מי שעיף ימצא פה צל ומי באר
מי שסוכתו נופלת
חרש ייכנס בדלת
חרש ייכנס ועד עולם יוכל להישאר..."

כמו התנאים וכמו החלוצים, גם אנחנו עומדים בימים אלה בפני רגעים מכוננים. כשם שהם הוציאו אל הפועל מהלכים היסטוריים יוצאי דופן, כך גם לנו ההזדמנות לכתוב את שעוד יבוא. נדיבות הלב אינה זרה לנו. נועם וחמלה הם דרכה של היהדות. אנחנו יודעים להתאחד, לפתוח את הלב ואת היד כדי לעבור תקופות קשות. הקהילה המגוננת והמאוחדת שידעה לדאוג לענייה, הצילה אותנו בימי כאב וסכנה. נהיה חזקים יותר כאשר נדע לחזק את החוליות החלשות שבקרבתנו, מתוך אמונה עמוקה שחוזקן - חוזקנו. איבדנו את חירותנו הלאומית ברגע שנתנו למה שהפריד בינינו להיות יותר חזק ממה שמאחד אותנו. ללא ספק אנחנו נשרוד את ימי המחלה והמחסור, אבל אנחנו נעבור אותם טוב יותר ומהר יותר אם נשים את טובת הכלל בראש. **חג עצמאות שמח!**